

Horiot Sources 7

תוספות הרא"ש מסכת הוריות דף ד עמוד ב

הורו ב"ד וידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם כו'. פרש"י ז"ל דלא הוי הוראה מעליא ופטורים דבעינן עד שיורו כולם כדאמרי' לעיל, והקשה עליו הרמ"ה ז"ל והא האי טעמא לר' נתן הוה ואיהו איתותב לעיל ואמאי מוקי סתם מתני' דלא כהלכתא, ופי' דכיון שאמר להם טועים אתם ואמר להם טעם אף על פי שלא נראה להם טעמו איבעי להו לעיוני טפי קודם שיורו היתר וקרובים למזיד נינהו ולא הויא הוראה, ולא ידענא מאי תיקן בפירושו דאכתי לא הויא הוראה עד שיורו כולם דאיזה גבול נתן להם עד מתי יעיינו בדברי היחיד, ועוד דלעיל משמע דמאן דלית ליה דר' נתן הויא הוראה אף על גב דלא אשוו כולו דמסיק אי איתא לכולה סנהדרי הויא הוראה ואזלינן בתר רובא אף על גב דמעוטא פליגי עלייהו, הלכך נראה פרש"י ז"ל ואף על גב דאותבי' לר' נתן מברייתא סתם מתניתין עיקר.

רמב"ם הלכות שגגות פרק יג הלכה א

וכן אם הורו וידע אחד מהן שטעו ואמר להם טועים אתם ורבו עליו המתירים והתירו, הרי בית דין פטורין וכל מי שעשה על פיהם חייב להביא חטאת קבועה על שגגתו, שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כל הסנהדרין. ידע אחד מן הסנהדרין או מיעוטן שטעו המתירין ושתקו הואיל והורו ולא היה שם חולק ופשטה ההוראה ברוב הקהל הרי בית דין חייבין בקרבן וכל שעשה על פיהם פטור, ואלו ששתקו אם עשו על פי אלו שהורו הרי אלו חייבין מפני שלא תלו בבית דין,

לחם משנה הלכות שגגות פרק יג הלכה א

כן אם הורו וידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועים אתם וכו'. שם במשנה ופירש"י ז"ל לא הוי הוראה מעליא ופטור דבעינן עד שיורו כולן כדאמרינן לעיל. וקשה דמי שאמר עד שיורו כולן היינו ר"י ואיתותב התם וכו' לא איתותב אלא במאי דהוה אמר דאפילו שתקו האחרים פטורים אבל אם יש אחד מהן שחלק ודאי דפטורים מטעמא דר"י דאמר כל עדת ישראל דבעינן שיורו כולם א"כ אמאי הוצרכו בגמ' (בדף ג') בתר דאיתותב ר"י לומר ואלא מאי כל עדת ישראל דקאמר רחמנא ה"ק אי איכא כולם הויא הוראה ואי לא הויא הוראה נימא דקרא אתא לומר דהיכא דאחד חלק עליהם שאין זו הוראה ואף על גב דבעלמא בטל החולק במיעוטו כאן בעינן שיורו כולם דהא טעמא דמתני' דקאמר דהיכא דאחד אמר טועים אתם שפטורים לא הוי אלא משום דבעינן שיורו כולן כדכתב רש"י ז"ל וצ"ע:

מרומי שדה מסכת הוריות דף ד עמוד ב

הורו ב"ד וידע אחד מהם שטעו ואמר להם טועין אתם. ופירש"י לא הוי הוראה מעליא ופטור דבעינן עד שיורו כולן כדאמר לעיל עכ"ל. ועי' מהרש"א ובבאר שבע. ונראה דרש"י נקט לשון ההו"א אפילו לפי האמת דלא בעינן הוראת כולן שירכין בראשו. דלא איפרך ר' יונתן אלא ממה שאמר מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולן, ועפ"י הסבר רהבדר"י דכמו דחידוש הוא בהוראה זו דבעינן שיהא כל הסנהדרין נגררין בהוראה שירכינו ראש מיהת, ה"נ מאה שישבו, שהרי בעינן גם במאה שלא יהא בהם אחד שאינו ראוי להוראה כמו ממזר כו', וכאשר יבואר בסמוך, ה"נ בעינן שיהו נגררין בהוראה. ובזה איפרך דלא בעינן שיהו נגררין בהוראה, אלא אפילו שתקו חייבין, ולא בעינן שיורו כולן אלא לאפוקי אם לא שגו כולם, והיינו כשאמר אחד טועים אתם וא"כ לא שגה מאומה. משא"כ אם שתק נהי שלא היה בהעלם דבר, מכ"מ בכלל כל עדת ישראל ישגו הוי במה ששתק ולא התריז כנגדם. מיהו ממילא איפרך עיקר דינו של רב יוסף, דבמאה שישבו להורות אינו כן, אלא אפי' אמר אחד מהם טועים אתם ה"ז הוראה לחייבם פר. שהרי האומר טועים אתם וחסר בשגגה, ה"ז דומה למי שלא היה כלל ולא שגג. וא"כ בשלמא שבעים סנהדרין כמו דנפק"ל מכל עדת, אי איכא כולם הוי הוראה ואי לא לא הוי הוראה. ה"נ אי איכא כולם בשגגה הוי שגגת הוראה, ואי לא לא הוי הוראה. אבל ביותר משבעים מאי איכפת לן דלא הוי בשגגה, הרי לא גרע מאי לא הוי כלל. בשלמא לפי הס"ד דבעינן שיהו כל השבעים בכלל המורים, ואי לא הרכין ראש אינו שגגת הוראה, א"כ ה"ז חידוש וממילא אפילו מאה. אבל לפי המסקנא דלא בעינן אלא שלא יהיו נעדרי השגגה, ושיון כאילו אינן כאן כלל, וא"כ במאה שישבו לא איכפת לן אפילו לא היה בכלל שגגה ואמר להם טועים אתם. נמצא דלשון עד שיורו כולם נשאר לפי המסקנא ג"כ, רק בכוונה אחרת היינו עד שישגו כולם, וממילא דוקא סנהדרין ולא מאה. מיהו כ"ז לנוס' רש"י יבואר בסמוך. ובתוספי הרא"ש כתב, דאע"ג דאותביה לרב נתן מברייתא סתם מתניתין עיקר, וזה פלא:

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ט הלכה ג

בית דין הגדול שבא להם מחלוקת בין בדיני נפשות בין בדיני ממונות בין בדיני תורה, אין מוסיפין עליהן אלא דנין אלו כנגד אלו והולכין אחר הרוב שלהן, ואם בדין אחד מן הנהרגין נחלקו דנין אלו כנגד אלו עד שיפטרוהו או יתחייב.

משנה למלך הלכות סנהדרין פרק ט הלכה ג

[ג] ב"ד הגדול שבא להם מחלוקת כו'. מכאן קשיא לי הא דאמרינן בפ"ק דהוריות (דף ג') א"ר יונתן מאה שיסבו להורות אין חייבין עד שיורו כולם דהיכי משכחת לה מאה שיסבו להורות דהא התם בסנהדרי גדולה מיירי וכמבואר וכיון דקיי"ל דאם נחלקו אין מוסיפין על ע"א מכ"ש דבתחלה אין מושיבין יותר מע"א. ואולי כוונת ר"י היא דאפילו אם עברו וישבו יותר מע"א דבעינן דעת כולם אף על פי שהנוספין אינן מן המנין. אלא דצ"ע היכי יליף להאי מלתא מקרא והלא קרא לא מיירי אלא בענין הנצרך וכעת צ"ע. ועיין בספר באר שבע שעמד בכל זה:

פני שלמה מסכת הוריות דף ג עמוד ב

ונראה לי דהא דקאמר ה"נ מסתברא לא קאמר אלא ע"ז דקאמר ר' יונתן מאה שיסבו להורות, דהא לכאורה ב"ד הגדול ליכא מאה דהא לא הוי אלא ע"א זקנים, כמו שכתב הרמב"ם בפ"ט מהל' סנהדרין ה"ג דאין מוסיפין על ב"ד הגדול אלא בא להם מחלוקת דנין אלו כנגד אלו וכו' יע"ש. אלא צריך לומר דהני תלמידים שיושבין לפני חכמים ודנין לפני חכמים דאמרינן בסנהדרין דף י"ז ע"ב, אף על פי שאינם מן הסנהדרין עצמן בכלל שיסבו להורות הם, כיון שיושבין לפנייהם ודנין לפנייהם וראויים להוראה, ע"ז קאמר מאה שיסבו להורות, וא"כ הכי קאמר רב הונא בריה דר"א ה"נ מסתברא כיון דבכ"מ קיי"ל רובו ככולו א"כ אמאי בעינן הכא כל עדת, וצריך לומר דהקפידה תורה שלא יהיה פקפוק כלל בהוראתם והואיל וכך אפי' הן מאה.

רבינו חננאל מסכת הוריות דף ד עמוד ב

א"ר יוחנן ס"א ר' נתן מאה שיסבו להורות. פי' אם הי' ב"ד שבירושלים מאה איש והורו לעבור ועשו רוב הקהל אין חייבין פר ב"ד עד שיורו כולן. שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עד שישגו כולן. אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכי נמי מסתברא דבכל התורה כולה קיי"ל רובו ככולו והכא כתב כל עדת הואיל וכך אפילו הן ק'. פי' אילו כך היה דבהוראת רוב ב"ד סגיא לימא רחמנא ואם עדת ישראל ואנן הוינן אזלין בסוגין דכל אורייתא דברובא סגיא מדטרח וכתב כל ש"מ דבעינן הוראת כולהו. ואותבינן עלה מהא דתניא² הורו ב"ד ונודע לאחד מהן שטעו ואמר להן טועים אתם הרי אלו פטורין טעמא דאמר להו הא שתיק חייבין אמאי והא לא אשו בהדיהו ודחינן הכא במאי עסקינן דכרכיש רישיה. ס"א כגון שהרכין רישיה והיינו הך. פי' לא תימא הא שתיק חייבין. אלא הא נענע ראשו חייבין דהוי (במשנה) [כמודה] תו אותיבא מהא דתנן³ בפרקין כי האי גוונא ודחינן כקמייתא ואותיב רב משרשיה מהא דאמרו רבנן בע"ז פרק אין מעמידין סמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי ר' אלעזר ב"ר צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזרה על הצבור א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ואמר רב אדא בר אהבה מאי קרא במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו אי איכא גוי כולו וקא עבר עליה האי גברא אותי אתם קובעים אי לא לא. פי' ה"ק אי איכא גוי כולו בגזרה (דאי) במארה אותן שעוברין עליה גוזלין אותי ואי לא לא. והכי קא מותבינן דהא הכא כתיב הגוי כולו ואפילו הכי בתר רוב צבור אזלי רבנן וש"מ דאע"ג דכתיב כל בתר רובה ניזיל ותיובתא דר' יוחנן תיובתא אמרי אלא מאי אם כל עדת כלומר מאי אצטריך כל ומהדרין הכי קאמר רחמנא אי איכא לכולה סנהדרין פי' ע"א כדתנן בתחלת סנהדרין. סנהדרין גדולה היתה שם של ע"א הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה. א"ר יהושע בן לוי עשרה שיושבין כו' כבר פירשתי בתחלת סנהדרין:

בית הבחירה (מאירי) מסכת הוריות דף ג עמוד ב

בית דין זה שהוראתם מחייבת קרבן צבור לשוגגים על פיהם אינו אלא בבית דין הגדול של שבעים ואחד ואם חסר אחד מהם אינו כלום ואם חסר מופלא שבבית דין אפילו השלימו אחר במקומו אינו כלום הא נצטרפו אחרים עמהם בהוראה אין מצריכין שיורו כלם אלא כל סנהדרין:

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יא

הלכה ז

דיני ממונות וכן הטומאות וכן הטהרות האב ובנו הרב ותלמידו מונין אותן בשנים ודיני נפשות ומכות וקדוש החדש ועיבור השנה אב ובנו או הרב ותלמידו מונין אותן באחד.

הלכה ח

זה שאנו מונין האב עם הבן בין באחד בין בשנים כגון שהיה האחד מהן בסנהדרין והשני היה מן התלמידים שאמר יש לי ללמד זכות או חובה שומעין דבריו ונושאים ונותנים עמו ונמנין עמו. **+/השגת הראב"ד/ זה שאנו מונים הבן עם האב בין באחד בין בשנים כגון וכו'.** א"א חיי ראשי איני רואה לא טעם ולא ריח בדברים אלו כי למשא ומתן מאי מנין איכא ובשעת גמר דין אז הוא המנין והקושיא שהוקשה לו אינה כלום לפי הגירסא שלנו דבדיני ממונות נמי אין מונין להם אלא אחד וכיון דאינו עולה מן החשבון הרי הוא כמי שאמר האחד למחזי אתיתי שאינו פוסל בעדות וכן בדין והאב הוא הנשאר והבן הולך לו כדי שלא יטעה אדם בהן לומר שיהיו שניהן מן המנין והכי איתא בתוספתא עכ"ל. +

הלכה ט

ובשעת גמר דין אין גומרין את הדין בקרובים שהדיינין הקרובים פסולין לדין כמו שיתבאר.

רמב"ם הלכות שגגות פרק יד הלכה ה

בית דין שהורו בשגגה ונודעה להם שגגתן בין שהביאו כפרתן בין שלא הביאו כל העושה כפי הוראתן שפשטה ברוב הצבור מאחר שידעו הרי זה מביא אשם תלוי, הואיל והיה לו לשאול בכל עת על דברים שנתחדשו בבית דין ולא שאל הרי זה כמי שנסתפק לו אם חטא או לא חטא, במה דברים אמורים במי שהיה עם בית דין במדינה אבל מי שראה ההוראה והלך למדינה אחרת אף על פי שעשה אחר שידעו פטור מפני שתלה בהן והרי אי אפשר לו לשאול, ולא עוד אלא הנבהל לצאת אף על פי שעדיין לא יצא לדרך ועשה על פיהם מאחר שידעו הרי זה פטור. **+/השגת הראב"ד/ ועשה על פיהם מאחר שידעו הרי זה פטור.** א"א דדוקא שעשה אחר שחטאו רוב הקהל על פיהם שכבר נתחייבו ב"ד אבל אם עשה עד שלא חטאו רוב הקהל מביא חטאת יחיד שהרי פסק למעלה יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכ"ש כשעשה אחר שחזרו שהוא חייב. +

כסף משנה הלכות שגגות פרק יד הלכה ה

[ה] ומ"ש ולא עוד אלא הנבהל לצאת וכו'. שם פלוגתא דתנאי ופסק כר"ע: כתב הראב"ד ועשה על פיהם מאחר שידעו פטור א"א דוקא שעשה אחר שחטאו רוב הקהל על פיהם וכו'. ודבר פשוט הוא ולא חשש רבינו לכתבו כאן לפי שסמך על מה שכתב בספ"ב בד"א שב"ד חייבים ואלו שעשו על פיהם פטורים מן הקרבן כשהיו המורים ב"ד הגדול של ע"א וכו' ויעשו כל הקהל או רובן על פיהם אבל אם חסר אחד מכל אלו הדברים הרי ב"ד פטורין מן הקרבן וכל מי ששגג ועשה מעשה מביא חטאת קבועה על שגגתו:

רבינו חננאל מסכת הוריות דף ד עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב מאי טעמא דר"ש דפטור הואיל וברשות ב"ד עשה. איכא דאמרי אמר רב יהודה (אמר שמואל) אמר רב אומר היה ר"ש כל הוראה שפשטה ברוב צבור יחיד העושה אותה פטור לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד פי' לא ניתן הפר הקרב על ההוראה אלא להבחין שכל מי שידע בו לא יוכל לומר מזיד הייתי והאי כיון דלא ידע בו שוגג הוא ואותיבנא מהא דתניא בתוספתא שקלים פר העלם דבר של צבור ושעירי עזים בתחלה מגבין להן דברי ר"ש. ר' יהודה אומר מתרומת הלשכה הן באין אמאי פטור כי פשטה בצבור והא כיון דגבו איתידע ליה. ודחינן אי בעית תימא [כגון כו' ואב"א כגון כו' ואב"א] סבר לה כההוא תנא דתני בתחלה מגבין דברי ר' יהודה ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין. תניא הורו ב"ד ועשו הקהל וידעו שטעו וחזרו בהן בין הביאו כפרתן בין לא הביאו כפרתן והלך יחיד ועשה על פיהן ר"ש פטור. ור"מ מחייב פי' כשבה או שעירה ר' אלעזר אומר ספק סומכוס אומר תלוי ואמרינן מאי איכא בין ר' אלעזר לסומכוס א"ר יוחנן אשם תלוי איכא ביניהו לר' אלעזר מייתי אשם תלוי לסומכוס לא מייתי. א"ר יוסף משל דר"א למה הדבר דומה לאדם שאכל חתיכה וכסבור שהיא שומן ואח"כ נודע לו שספק חלב ספק שומן היתה שצריך להביא אשם תלוי

תוספות הרא"ש מסכת הוריות דף ג עמוד ב

תניא ר"ש פטור ור' מאיר מחייב, דלא חשיב ליה יחיד תולה בב"ד דהוה ליה לשילוי.

תוספות הרא"ש מסכת הוריות דף ג עמוד ב

אמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו. רבי אלעזר אומר ספק פי' דין אוכל ספק חלב אית לי' משום דמספקא לן אי הוה תולה בב"ד כיון דלא נודע לו או לא ה"ל כתולה בב"ד משום דה"ל לשיולי, הלכך מביא אשם תלוי כאוכל ספק חלב משום דפשע דמצי לשיולי עליה אי חלב הוא או שומן הוא ולכך חייבתו תורה להביא אשם תלוי להגן עליו עד שיודע לו ויביא חטאת, הכי נמי פשע דמצי לשיולי אם חזרו בהם בית דין הלכך מביא אשם תלוי להגין עליו לעולם.

תוספות הרא"ש מסכת הוריות דף ד עמוד א

סומכוס אומר תלוי. דין אוכל ספק חלב לאחר שהביא אשם תלוי יש לו שהוא תלוי מהיסורין אף זה בלא הבאת קרבן תלוי הוא ואין לו לדאוג מיסורין דאנוס הוא, דדמי לאדם שהביא כפרתו בין השמשות בערב פסח דאמר' בפסח שני בפרק תמיד נשחט (נ"ט א') דאתי עשה דפסח דאית ביה כרת ודחי עשה דהשלמה עליה השלם כל הקרבנות כולם דלית בהו כרת, ספק אי היה יום כשנזרק הדם או לילה דפטור מלהביא קרבן אחר דמוקמינן היום בחזקתו, ה"נ מוקמינן ליה האיש בחזקתיה קמא ותולה בב"ד הוא ולא פושע הוי דלא עלתה בדעתו שיחזרו בהם ב"ד. ולא מבעיא למ"ד ב"ד מייתו כו'. דלא הוה פושע דלא מצי למיזל ללשכת הגזית לשיולי. אלא אפי' למ"ד צבור מייתי כו'.

רבינו חננאל מסכת הוריות דף ה עמוד א

א"ר יוסי בר אבין ואי תימא ר' יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הוא דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות ספק ביום נתכפר לו ספק בלילה נתכפר לו דפטור מאשם תלוי פי' קי"ל דכל הקרבנות אינן כשרים אלא ביום דכתי' בפרשת צו את אהרן ביום צותו את בני ישראל להקריב וגו' ותניא בסיפרא ביום צותו למדנו לכל הקרבנות שאינן כשרין אלא ביום והשתא אם נזרק דם חטאתו בין השמשות ואיסתפקא ליה אי הוות שהות ויום הוה אי לא ולילה הוה לא מייתו תו על אותו חטא שהביא עליו כפרתו אשם תלוי דכהנים זריזין הן בהו ובחזקת מתכפר קאי^א